

Прафесія: айцец (02-2000)

“Дыялог”-02-2000

Канец гэтага веку быў адзначаны беспрэцэдэнтным распадам аўтарытэтаў, у тым ліку аўтарытэтаў прафесій. Яшчэ 30-40 гадоў таму званні “інжынер”, “урач”, “касманат”, “настаўнік”, “рабочы” ацэньваліся як псіхалагічная перспектыва дабрабыту дзіцяці, якое адказвае на пытанне: “Кім хочаш стаць?” Дзеля ж псіхалагічнай рэтраспектывы яго дабрабыту ставілася пытанне: “Хто твой бацька?”, маючы на ўвазе яго пасаду. Сёння становішча дакладна змянілася: не тое каб зусім знікла зацікаўленасць прафесіяй галавы сямейства, але гэтая зацікаўленасць стала больш прадвечна падпарадкоўвацца праблеме самага яго існавання. Ва ўмовах сучаснай школы вышэй згаданае пытанне да дзіцяці можа стацца некарэктным, што вымушае больш дыферэнцыраваны да яго падыход з дапамогай пытання: “з кім жывеш?”.

Негенетычнае, неспадчыннае, і ў гэтай сувязі выпадковае, стаўленне да сямейнага выхавання адзначана характарам Богага прароцтва аб апошнім часе, у якім бацька будзе супраць сына, а сын супраць бацькі (пар. Лк 12, 53).

Таму хаатычны пошук сынам сваёй прыналежнасці да жыцця прасякнуты часцей за ўсё яго вонкавымі абставінамі. Што датычыцца прафесіі, дык ёсць назіранні таго, што большасць хлопчыкаў мараць аб яе моцы, а дзяўчынкі - аб прыгажосці. Гэтая тэндэнцыя існуе нават у духоўна-прафесійным пошуку падлеткаў. Так, адзін хлопчык на пытанне “чаму ты хочаш стаць святаром?” адказаў: “Каб круляваць!”. Дзяўчынка, якая марыла аб манастве, усклікнула: “Ах, няма прыгажэйшага адзення, чым габіт!”. Моц і прыгажосць ёсць адметныя рысы жыцця, але, будучы вынікам, а не прычынай, яны патрабуюць пастаяннага духоўнага сілкавання за кошт ахвяраванай любові і адважнай святасці. Гэтыя ж апошнія першапачаткова не маюць дзеля сябе ні прываблівай знешнасці, ні пераканаўчай моцы, “бо сіла Мая ў слабасці завяршаецца” (2 Кар 12, 9).

Маё атэістычнае дзяцінства амаль не мела дачынення да Царквы, таму ўзніклія ў далечыні ад яе сюжэтна-ролевыя матывы паводзін мелі невыразны, выпадковы, прафесійна мінучы характар. Але і ў гэтых прафанацыйных абставінах быцця нябачна і праведэнцыяльна прысутнічала духоўна-прафесійная накіраванасць жыцця, якая выразна высвятлялася ва ўстойлівай мары “быць добрым мужам і айцом”. Незалежнасць асабістай мэтазгоднасці любові ад спецыфічнага захаплення разнастайнымі ролямі незаконнага грамадства стала сур'ёзнай умовай дзеля пачуцця яе рэальнасці ў шлюбе як адзіным вартым уцягнення парывам жыцця. Тады я яшчэ не мог сабе ўявіць другога і апошняга парыва - гэта святарскае пакліканне.

Каб стаць прафесіяналам творчай галіны Духа, трэба першапачаткова сур'ёзна вызначыцца ў шлюбе альбо свядома ахвяраваць яго дзеля гэтай галіны. Гэта азначае, што нельга ставіцца да шлюбу як да гульні, выканання ролі, таму што такое выкананне неўзабаве робіцца цеплахалодным рамяством, не сумяшчальным з высновай Духа: “ведаю твае дзеі: ты не халодны, не гарачы; о, калі б ты быў халодны альбо гарачы! Але як што ты цёплы, дык выкіну цябе з вуснаў Маіх” (пар. Адкр 3, 15). Таму Царква прапануе толькі два спосабы ратавання: манаства і шлюб як мучаніцкі подзвіг. І ў першым, і ў другім выпадку чалавек ахвяруе. Аддае сябе самага дзеля дзяцей Божых, таму і варты высокага звання - АЙЦЕЦ. Падкрэслім дадзенае вызначэнне: сапраўды айцец толькі той, хто ставіцца да народжаных дзяцей не як да сваіх, уласных, але як да статку Богага. Менавіта гэты сэнс трэба ўкладаць у разуменне такога верша Евангелля: “няма нікога, хто, пакінуўшы дом, ці бацькоў, ці жонку, ці дзяцей, ці братоў, ці сёстраў дзеля Царства Богага, не атрымаў бы шмат болей у гэты час, а ў век будучы - жыццё вечнае” (Лк 18, 29-30). Калі слова Богае паказвае на “гэты час”, дык неадкладна трэба звычайнаму бацьку перамяніцца ў надзвычайнага айца.

Няма нічога цяжэй, як няма нічога лягчэй (у залежнасці ад “халоднасці” альбо “гарчасці”) гэтага перамянення ў свеце, дзе ўжо з дзяцінства будучы бацька асуджаны на рабскую працу найміта сістэмы безгаспадарнасці. А ці можа раб альбо найміт марыць аб сапраўдным узнёслым каханні? Яго дзеці нараджаюцца ад выпадка. Што азначае справа перамянення бацькі ў айца, якая ж паміж імі розніца? Відавочна, што слова “бацька” паходзіць ад кораня “бац”, “бат”, які азначае “удар, палка” (батог). Дарэчы, ад гэтага ж кораня паходзяць і такія словы, як “батрак” і “бацяц” -

сімвал бацькоўства. У істоце сваёй гэтая этымалогія, несумненна, адпавядае паганскай матывацыі назваў з іх натуральна-фалічным адценнем. Таму мы не можам ужываць у нашай мове нерэлевантныя спалучэнні слоў “бацька” і “Бог”. Разам з тым, тэрмін “айцец” змяшчае ў сабе выразна духоўную выяву. Так, у імкненнях будызму фонамарфема “Ай” азначае гармонію, прытулак, іерогліфам якога з’яўляецца пагада, дом. У той жа час, слова "oikos" мае сувязь з грэцкім "oikos", якое таксама азначае “дом”, што, у сваю чаргу, спалучаецца з Domine - Госпад, Уладар. Калі ж Бог стварыў мужчыну і жанчыну, дык запеваў ім: "пладзіцеся і множцеся, і нападзіце зямлю, і валадарствуйце над ёй” (Быц 1, 28).

Валадарства - гэта унікальная прафесія, што патрабуе адданасці Слову і вартасці справы домабудаўніцтва як выхавання і асветы дзяцей. Сам тэрмін “прафесія” зноў-такі мае сэнс настаўлення. Таму слоўніцкае і верніцкае настаўленне айца ёсць спадчынная наканаванасць сына. “Не айцоўскім багаццем жыць сыну, - кажа народная мудрасць, - але айцоўскім розумам”. Маём досвед, што дзіця атрымвае ў спадчыну розум ад айца, а здароўе ад маці. Таму радавод Езуса Хрыста пачынаецца не з жонкі, але з мужа: “Аўрам нарадзіў Ісаака, Ісаак нарадзіў Якава...” (Мц 1, 2).

Дасканалая прычына нараджэння дзіцяці - малітоўная думка аб ім айца. Пра Аўрама было сказана: “у Ісаку табе семя”. Гэта азначае, што праз сына, прыгатаванага да ахвяры, ён зробіўся айцом усяго цывілізаванага чалавецтва. Можна ўявіць сабе, што перажыў Аўрам, ахвяруючы свайго сына на смерць - гэта ёсць сапраўднае мучаніцтва. Але калі яно сапраўднае, дык і прасветленая ўпэўненасць у тым, “што Бог мае сілу і з мёртвых ускрасіць” (Габ 11, 19). Аўрам быў адзіны на зямлі, як і Адам, як і Ной, як і Хрыстос. Усё пачынаецца з адзінародства. Гэтак жа, як і Аўрам, сучасны айцец сям’і застаецца сам-на-сам з вонкавым светам Фараона, Галіафа ці Ірада. Яму ніхто ў значнай меры не дапаможа, усё трэба рабіць самому, часам, нават ісці на кампраміс, накшталт шлюбнай гульні Аўрама з Фараонам. Адсюль першапачатковасць любові сужонкаў і другаснасць іх прыбытку праз прафесійныя зносіны з вонкавым светам: “І Аўраму добра было дзеля Сары; і была ў яго дробная і буйная рагатая жывёла, і аслы, і рабы, і рабыні, і коні, і вярблюды (Быц 12, 16).

Гэта ёсць прыклад і спосаб дасягнення заможнасці “дзеля” шчаслівага кахання дваіх. Бо заможнасць мае адметны характар генетычнага падпарадкавання прафесійнасці і мастэрства мужнасці і сужэнству.

Шчасце і дабрабыт сям’і пачынаецца не з прафесійнай кемлівасці, накшталт “лепшы па прафесіі”, але з прафесійнай годнасці айца-настаўніка як майстра слова, перадусім дакладнага выканаўцы слова Божара. Падчас таямніцы хросту хросны айцец, выракаючыся сатаны за свайго хроснага немаўлятка, павінен памятаць, якой сур’ёзнай адказнасці слоўніцтва адпавядае яго ўчынак. У часіны рэлігійызму веры, гэта азначае, па сутнасці, абьякавасць людзей да адкуплення і Крыжа Гасподняга, айцец хрысціянскай сям’і абавязан з усёй станоўчасцю сведчыць Слова як праўдзівы пачатак шляхотнага роду. У гэтым выкарыстанні ён робіцца ўнікальным адказчыкам за новую супольнасць XXI стагоддзя.